

YUMURTACI TAVUKLARDA TÜY ÇEKME VE KANİBALİZM İLE MÜCADELE

- ÖNLE.** Bu rehberi kullanarak sürünüzde bütün önleyici tedbirleri uygulamaya çalışın.
- ARAŞTIR.** Bütün olası nedenleri araştır. Uygulamaya koyduğunuz yeni bir değişiklik, yem ya da standart uygulamalardan mı kaynaklanıyor? Bir öncekine göre bu sürüde durum farklı mı? Kayıt tutma sürüleri tüy kaybı yönünden karşılaştırmak için faydalı olacaktır.
- UZMANLARA DANIŞ.** Sürüde tüy çekme davranışı başladığında ya da öncesinde bu konularda uzmanlaşmış Veteriner hekim ve Zootechnistler ile temasa geçilmelidir.
- ACİL BİR DURUMDA.** Veteriner hekimine danış. İlk başta ışık yoğunluğunu azaltmak, renkli ampül kullanımı ya da mevcut ampüllerin boyanması düşünülebilir. Bunlar kısa bir süre faydalı olacaktır. Orta ve uzun vadede diğer tedbirler düşünülmelidir.

Gaga kesimi: Gaga kesimi tavsiye edilmeyip tüy kalitesinin korunması için üreticilerin gaga kesimine alternatif yöntemler kullanması istenmektedir. Sürüde şiddetli tüy çekme ve kanibalizm ortaya çıkması durumunda ancak bir veteriner hekim onayı ile gaga kesimi uygulanmalıdır. Organik koşullarda gaga kesimine müsaade edilmemektedir.

SÜRÜNÜ İNCELE

Sağlık koruma ve refah planının bir parçası olarak düzenli şekilde tüy örtüsünün ve agresif davranışların gözlenmesi ve skorlanması önem taşır. Sonuçları, varsa sertifika sağlayıcı kuruluş veya firmanızın saha elemanı ve Veteriner hekiminiz ile değerlendirin.

- TÜY ÖRTÜSÜNÜ SKORLA** En azından kümesin iki farklı bölgesinin değişik alanlarından 50 tavuğun:
- Sırt/bel bölgesi (genelde yaralayıcı çagalamlar ili ilişkilidir)
  - Baş/boyun (Agresif davranışlar ya da ekipman yaralanması ile ilişkili olabilir)
- Tüy kaybı yok-en az** = Tüy kaybı yok ya da en fazla bir tüy kaybı
  - Hafif** = Tavuklarda hafif tüy kaybı; ilgili vücut bölgesinde 5 cm' e kadar bir alanda yanyana iki ya da daha fazla sayıda tüy kaybı ve zarar görmüş tüyler var;
  - Orta/Şiddetli** = Tavuklarda orta ya da şiddetli düzeyde tüy kaybı; 5 cm ya da daha geniş tüysüz alanlar ve zarar görmüş tüyler var.

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN KAYNAKLAR:

- FeatherWel – putting research knowledge into practice to promote bird welfare: www.featherwel.org
- AssureWel – assessment systems and advice on farm animal welfare measures: www.assurewel.org
- RSPCA welfare standards for laying hens & pullets: www.rspca.org.uk/welfarestandards
- Soil Association standards for laying hens & pullets: www.soilassociation.org/organicstandards
- Guide to the practical management of feather pecking & cannibalism in free range laying hens: www.defra.gov.uk
- SAC Organic technical summary – Preventing & coping with feather pecking: www.sac.ac.uk

*Bu broşür; öncelikle kapalı kümeslerde kafes dışı sistemlerde ve free-range sistemde serbest dolaşan, geleneksel ve organik koşullardaki yumurtacı tavuklar için tavsiye niteliğindedir ve işletme sahibi/uygulayıcının sorumluluğundadır. **Broşürün orijinali RSPCA, Bristol Üniversitesi, Soil Assoc. tarafından gerçekleştirilen AssureWell projesi ve Bristol Üniversitesince gerçekleştirilen Feather Well projeleri ile Bristol Pecking Projesinin bilgileri kullanılarak hazırlanmıştır. Türkçe çeviri ise GroupHouseNet tarafından desteklenmiştir.

   Funded by the Horizon 2020 Framework Programme of the European Union

>>> YUMURTACI TAVUKLAR İÇİN

SERBEST DOLAŞIMLI (FREE-RANGE), KAPALI(BARN)&ORGANİK

Tüy Örtüsü

NİÇİN ÖNEMLİ?

Tüy örtüsü önemlidir:

Vücut ısısını düzenlemede, güneş ısısından korunmada, kum banyosu ve tüy düzeltmede

Tüy kaybı aşağıdakiler ile ilişkili olabilir;

Stres, ağrı, yaralanma, kanibalizm, yem tüketiminde artma ve yumurta veriminde düşme

YUMURTACI TAVUKLARIN HAYATBOYU İYİ BİR TÜY ÖRTÜSÜ OLABİLİR

TÜY KAYBININ NEDENLERİ

1. YARALAYICI GAGALAMALAR (Agresif olmayan)

Tüy çekme, kloakal gagalama ve kanibalizm

Tavuk vücudunda tüy kaybına yol açabilir, özellikle de sırt, kuyruk ve butlarda.

- Tüy kaybının en yaygın nedenidir
- Normal olmayan bir davranıştır
- Sürünün stresli olduğunun bir göstergesi olabilir
- Otlatma imkanının olmadığı ya da yetersiz besleme durumlarının bir göstergesi olabilir.

Tüy çekme ve kanibalizm başladığında durdurmak ve kontrol etmek oldukça zor olduğundan önleyici tedbirlere öncelik verilmeli, bu broşür ve benzeri kaynaklarda verilen bilgilere sıkı sıkıya uyulmalıdır.

2. AGRESİF/KAVGACI DAVRANIŞLAR

Kavga, agresif gagalama, diğer tavukları kovalama agresif davranış olarak tanımlanır. Agresif davranışlar özellikle baş/boyun bölgesinde tüy kaybına yol açar.

- Normal bir davranış olsa da yaralayıcı gagalama davranışlarını artırabilir
- Sürüde rekabeti azaltmak için grupları stabil tutmak önemlidir.

3. DİĞER NEDENLER

Ekipmanlar tavuklarda sıklıkla baş/boyun bölgesinde yaralanmaya yol açabilir.

TÜY ÖRTÜSÜNÜ GELİŞTİRMEK İÇİN İYİ YÖNETİM UYGULAMALARI

PİLİÇ BÜYÜTME DÖNEMİ

Genotip

- Genotip seçimi önemli. Genotipler arasında tüy çekme ve kanibalizme yatkınlık bakımından farklılık olabilir.

Yarka Büyütme

- Yarkanı tercihen kendin yetiştir veya üretici firma ile yakın temasta ol.
- Büyütme kümesi çevre şartları ile yumurta kümesi çevre şartlarını olabildiğince benzer olsun. Sıcaklık, yemlik tipi, tünek tipi, altlık malzemesi ve kalitesi, aydınlatma ve yem v.s..
- Serbest gezinmeli sistemler için yarkalar büyütme döneminde açık alana alıştırılmalıdır.
- Yarka sürüsü sağlıklı, zinde, hedef ağırlıkta ve bir örnek olmalıdır.
- Farklı genotipler karıştırılmamalıdır.

Yumurta kümesine transfer

- Taşıma öncesi ve sonrası stres etmenlerini en aza indirin.
- Mümkün olduğunca grupları bozmayın ve farklı sürüleri karıştırmayın.
- Mutlaka kaliteli yataklık malzeme sağlayın.

Yumurta Başlangıcı

- Aydınlatma programına dikkat! İlk yumurtaya başlama yaşı çok erken ya da geç kalsın.

KÜMES DÜZENİ

Barınak ve Ekipmanlar

- Tavuklara rahatça dolaşma ve ekipmanlara ulaşma imkanı sağlayacak bir kümes dizaynı.
- Kloak gagalama riskini azaltmak için tünek yüksekliğini 50 cm olacak şekilde ayarlayın
- Mücadeleyi azaltmak için tavuk başına düşen alan ve ekipmanı en üst sınırdaki tutun.
- Tüylere zarar verebilecek ekipmanların kullanımında dikkatli olun.

Folluklar

- Dönem başı folluklara alışmayı teşvik için folluklar aydınlatılabilir ancak sadece sabah saatleri ile sınırlandırılmalıdır.

Yemlikler

- Serbest gezinmeli sistemde tavuklar gezinme alanında iken kümes içindeki yemlikler e yem verilmemelidir.

Gezinme

- Başlangıçta öğleden sonraları olmak üzere en kısa sürede açık alanda gezinti imkanı sağlanmalıdır.
- Açık alanda gezinmeyi cazip hale getirmek için tavuklara altına gizlenip eşelenebileceği bitki örtüsü ve gölgelik alan (en az %20) sağlanmalıdır.
- Açık alanda suluk sağlanmalı ancak yabancı kuşlara karşı önlem alınmalıdır.

GÜNLÜK İŞLER

Yataklık

- Yüksek kalitede kuru ve tozmayan yataklık malzeme hayati önem taşır. Problemleri alanlara yataklığın su emme kapasitesini iyileştiren malzemeler eklenebilir.
- Kümesi giriş - çıkış açıklıklarının drenajını ve tavuklara kaymayan bir zemin sağlanması önemlidir.

Sağlık ve Biyogüvenlik

- Hastalık ve zararlılardan korunma ve kontrol önemlidir.
- Açık alanda çamur birikintilerini engelle kümes girişlerinde temiz ayak banyolukları sağlayın.

Zenginleştirme

- Kümesi içine tavukların ilgisini çekecek gagalama blokları, zincirler, değişik sebzeler, plastik işeler, kuru ot ve saman balyaları kullanılmalıdır. Açık alanda gezinti imkanı verilmiyorsa gün içinde gün ışığı ve daha geniş alan sağlayacak bir veranda oluşturulması yararlı olur.
- Tavuklara dinlenme, gizlenme imkanı verecek bariyerler, farklı yükseklikte tünekler, kuru ot balyaları sağlayın.

Yem

- Yem arama ve eşelenme davranışlarını teşvik etmek için toz yem kullan yataklığın üstüne pelet veya dane yem veya grit serpin.
- Yem fabrikası ve besleme uzmanı ile görüşerek ilave lif kaynağı kullanın.
- Besin maddelerini özellikle sodyum ve esensiyel amino asit dengesini kontrol edin.
- Yem içeriğinde değişiklikleri en az düzeyde tutmaya çalışın ve gerektiğinde lezzet, yem formu, enerji veya protein düzeyinde değişiklikleri kademeli yapın.

Hava kalitesi

- Nem ve toz düzeyini düşürecek iyi bir havalandırma sağlayın.

Gözlem ve İdare

- Sık sık ve dikkatle korku ve stresi azaltacak bir düzen içinde hayvanları gözleyin.
- İyi sürü idaresi ile problemler kolayca fark edilir ve yönetilebilir.
- İşletmenizde sağlık ve hayvan refahını koruma planı oluşturun ve Veteriner Hekiminiz ile temasta olun.

>>> Tüy çekme ve kanibalizmi önlemede tek bir sihirli formül yoktur. En başarılı strateji çok sayıda farklı önlemleri birlikte kullanmaktır.

>>> Zararlı gagalamanın en önemli nedeni DEĞİŞİKLİK'TİR. Kümeste, ekipmanlarda ve yemde yapılacak tüm değişiklikler yavaş ve kademeli olarak yapılmalıdır. Ani ısı değişikliği, gürültü ve parlak ışık sonrası daha dikkatli olmak gereklidir.